

Rovdyra tek beste utmarksbeitet i Nord-Trøndelag

Forfatter

Yngve Rekdal, NIBIO

Sammendrag

Tal frå Norsk institutt for bioøkonomi si nasjonale ressursundersøking for utmark, viser at det tidlegare fylket Nord-Trøndelag har beitekvalitet nær landssnittet, men det er stor variasjon. Dei beste beita ligg i aust der rovdyr gjer beitebruk svært vanskeleg. Samla har Nord-Trøndelag ei låg utnytting av utmarksbeitet i høve til andre fylke.

Publisert

2018

Referanse

Sau og Geit 6/2018

Utskriftsdato

19.04.2024 www.fag.nsg.no

Rovdyra tek beste utmarksbeitet i Nord-Trøndelag

Fra årets saueslipp i Skjekerfjella.
Foto: Anders Mona

Tal frå Norsk institutt for bioøkonomi si nasjonale ressursundersøking for utmark, viser at det tidlegare fylket Nord-Trøndelag har beite kvalitet nær landssnittet, men det er stor variasjon. Dei beste beita ligg i aust der rovdyr gjer beitebruk svært vanskeleg. Samla har Nord-Trøndelag ei låg utnytting av utmarksbeitet i høve til andre fylke.

Tekst: Yngve Rekdal

Nasjonalt arealrekneskap for utmark

Norsk institutt for bioøkonomi har gjennom ti år samla inn data for etablering av eit nasjonalt arealrekneskap for utmark. Dette er gjort med basis i eit nett av utvalsfelter som kvar er 0,9 km². Det er 18 km mellom kvar flate og 1081 flater fell da på landjorda i Noreg, 73 av desse i Nord-Trøndelag. Flatene er vegetasjonskartlagt. Samla gjev dette nasjonal statistikk over utbreiinga av vegetasjonstypar, men også nokolunde sikre tal ned på fylkesnivå.

Beiteareal og beite kvalitet

Statistikken over utbreiinga av vegetasjonstypar i Nord-Trøndelag gjev grunnlag for ei

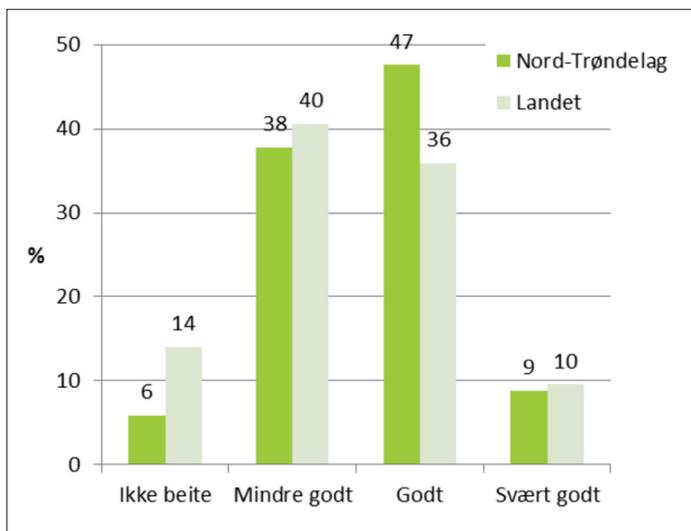
grov ressursvurdering av utmarksbeitet for sau og storfe. Vegetasjonstypane blir sortert i tre klassar etter innhald og produksjon av beiteplanter. Klassen *mindre godt beite* inneheld vegetasjonstypar der beiteplanter forekjem så spreidd at dyr i liten grad vil oppsøke slike stader dersom alternativ finst. Klassene *godt beite* og *svært godt beite* utgjer til saman *nyttbart beiteareal*. Det vil seie det arealet beitedyr vil ta plantemasse av betydning for tilvekst frå.

Figur 1 viser landarealet i Nord-Trøndelag fordelt på beite kvalitetar for husdyr. 6 % av arealet er klassen *ikkje beite*, som omfattar jordbruksareal, bebygde areal og areal utan vegetasjonsdekke, til dømes

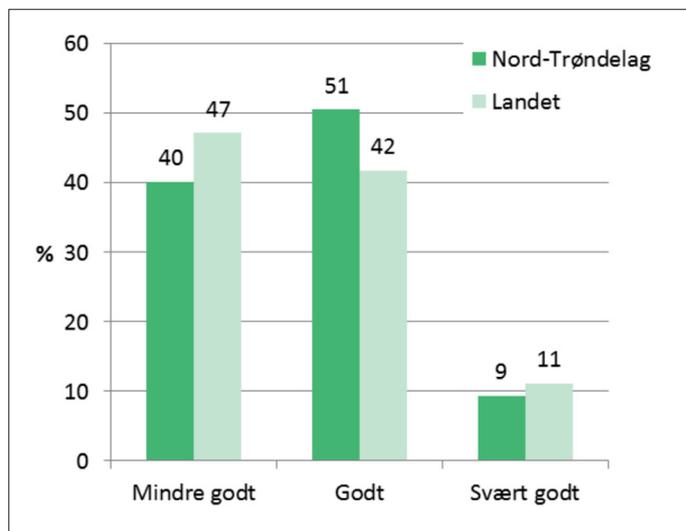
bart fjell og blokkmark. 94 % av landarealet i fylket kan reknast som tilgjengeleg utmarksbeiteareal. Figur 2 viser at av det tilgjengelege utmarksbeitearealet kan 40 % klassifiserast som *mindre godt beite*, 51 % som *godt beite* og 9 % som *svært godt beite*. Det siste er om lag som landssnittet.

Næringsrik berggrunn i aust

I det tidlegare fylket er det stor variasjon i beite kvalitet. I aust er det mykje av rike bergartar og beitet er gjennomgående av høgare kvalitet enn på fattig grunnfjell i vest som også gjerne har liten lausmassedekning. Ytre strøk med røsslyngheier og fuktheier vil jamt over ha låg beite-

Figur 1. Areal av ulike beitekkvalitet for husdyr i Nord-Trøndelag og for heile landet, vist som prosent av totalt landareal.

Figur 2. Areal av ulike beitekkvalitet for husdyr i Nord-Trøndelag og i heile landet, vist som prosent av tilgjengelig utmarksbeiteareal.

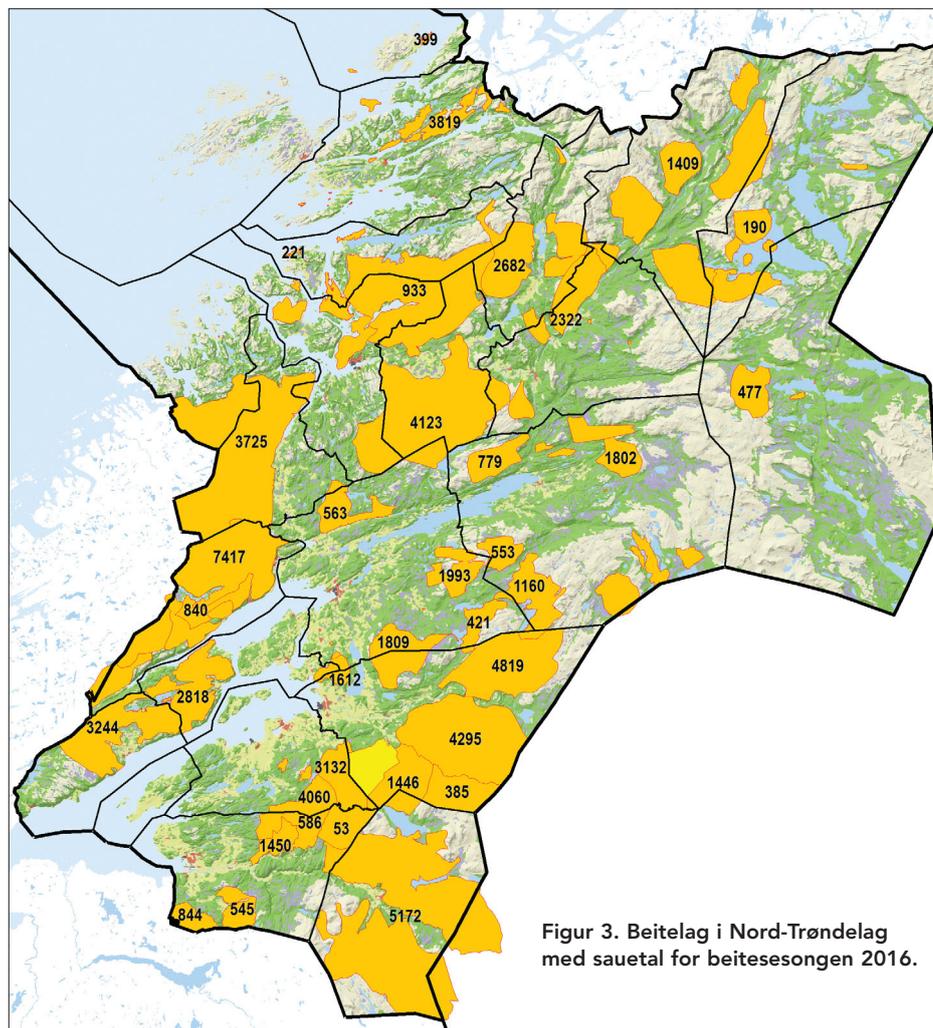
kvalitet i utmark. Også her finst lokale variasjoner, til dømes i strandsona der strandenger kan vera svært gode beite.

På indre strok gjev langvarig snødekke i fjellet areal av snøleie med nygroe utover seinsommar og haust. Der terrenget er lageleg slik at beitedyra kan trekkje opp i høgda med snøsmeltinga, vil dette gje høg

kvalitet på tilgjengeleg plantemateriale og god tilvekst også utover hausten. 9 % av fjellarealet i Nord-Trøndelag er snøleie. I nedbørrike delar av fylket vil mykje av snøleia ha noko redusert beiteverdi på grunn av høg dekning av det dårlege beitegraset finnskjegg.

Myr er det rikeleg av i Nord-Trøndelag

med 17 % av fylkesarealet. Store myrvidder er særleg karakteristisk i skogbandet på austsida av Trondheimsfjorden. Noko av myrene er faste grasmyrer som også sau vil finne beite i. I liene ned mot bygdene rundt Trondheimsfjorden og i Namdalen er det jamt gode skogsbeite. Raviner i leirjordsområda kan vera svært produktive og gode beite.

Figur 3. Beitelag i Nord-Trøndelag med sauetal for beitesesongen 2016.

Beitebruk

Søknader om produksjonstillegg viser at om lag 20 000 storfe, 91 000 sauer, 680 geiter og 450 hestar gjekk meir enn 5 veker på utmarksbeite i Nord-Trøndelag i 2016. 16 % av driftseiningane hadde sau i utmark og 21 % storfe. Av sauen som vart sleppt i utmark var 79 % organisert i beitelag. 31% av fylkesarealet vart bruka av beitelag. I tillegg kjem areal bruka av uorganiserte beitedyr, særleg storfe som gjerne nyttar meir gardsnære areal. Verdal var den største sauekommunen med 16 300 sau sleppt i utmark, Levanger følgde med 8 900, Steinkjer 8 100 og Verran 6 400.

Det er store ulikheiter i beitebruken i Nord-Trøndelag. Det går mykje sau på indre delar av Fosen og Namdalseid, og på indre strøk i Verdal, Levanger og Meråker. I Namdalen blir det mindre, men Overhalla har ein del. Indre strok nord for Verdal har svært lite sau, og dei store kommunane Lierne og Røyrvik er nærast «tømt» for dyr. Lite er det også i nord og i kystområda.

Beitekapasitet

Ut frå beitekkvalitetsvurderinga kan det gjerast overslag over beitekkapasitet. Her er det nyttbart beiteareal ein må ta utgangspunkt i. Dette kjem fram ved å summere klassane godt og svært godt beite. Dei utgjer til saman 11 714 km² i Nord-Trøndelag. Samla beitekkapasitet for det

tidlegare fylket er rekna ut til om lag 723 000 saueeiningar (s.e). Samla beite-trykk frå husdyr i 2016 er estimert til 170 000 s.e. Beitestrykket frå rein, hjort og elg som kan reknast i konkurranse med husdyr, utgjorde om lag 95 000 s.e. Det gjev eit samla beitestrykk på om lag 37 % av ressursen. Husdyrtalet på utmarksbeite i Nord-Trøndelag kan ut frå dette grove reknestykket nesten tredoblast. For landet totalt ligg utnyttinga kring 50 %.

Med beitekapasitet er her meint det dyretalet som gjev optimal produksjon av kjøt, samtidig som beitegrunnlaget ikkje blir forringa på lang sikt. Andre målsettingar med forvaltning av utmarksareal kan gje andre resultat. Den viktigaste bodskapen med denne grove beiteberekninga for Nord-Trøndelag er at fylket har store ledige beiteressursar i utmark. Det gjeld særleg delar av indre strom som også gjennomgåande har høgast beitekvalitet.

Attgroing

I Nord-Trøndelag er 17 % av arealet potensiell attgroingsmark (fastmark utan tresetting under den klimatiske skogsgrensa). Størst areal ligg langs kysten og mot fjellet. I det flatlendte arealet som mykje er rådande, kan klimaendringar med

Frodig og grasrik bjørkeskog ved Eggjasetra i Snåsa. Foto: Johnny Hofsten

høgare sommartemperatur gjera dette arealet mykje større. Beitedyr er den einaste reiskapen vi har til å hindre attgroing av større utmarksareal. Beitestrykket i Nord-Trøndelag er jamt over for lågt til å hindre denne utviklinga. Ei stor landskapsendring er derfor i gang. Attgroing vil redusere

verdien av areal både med omsyn til beite, biologisk mangfald og landskapsoppleving.

Meir utførleg om natur og beite i Nord-Trøndelag finn du i rapporten «Arealregnskap for utmark, arealstatistikk for Nord-Trøndelag». Rapporten kan lastast ned frå www.nibio.no/publikasjoner